(47 60)
С 76

Смерць нямецкім акупантам!

Стальнову В.

Нічога не забудзем, нічога не даруем

Выдавецтва ЦК КП(б)Б
„Совецкая беларусь".
1943

9(47.60)
С 76

Смерць нямецкім акупантам!

НІЧОГА НЕ ЗАБУДЗЕМ, НІЧОГА НЕ ДАРУЕМ

ДАКУМЕНТЫ АБ ЗВЕРСТВАХ НЯМЕЦКІХ АКУПАНТАЎ НА БЕЛАРУСІ

ЗБОРНІК № 1

СКЛАЎ В. СТАЛЬНОЎ

333342
15274
Чытальны зал Урадавай бібліятэкі імя А. М. Горкага
Ф. М.
Дзяржаўная Бібліятэка імя А. М. Горкага
3 28/XI 51

Выдавецтва ЦК КП(б)Б
«Совецкая Беларусь»
1943

НІЧОГА НЕ ЗАБУДЗЕМ, НІЧОГА НЕ ДАРУЕМ

Нямецка-фашысцкія акупанты свае гнусныя планы грабяжу, тэрору і знішчэння народа пачалі праводзіць у жыццё з першай гадзіны ўступлення на совецкую зямлю.

Ужо 22 чэрвеня 1941 года наша краіна пачула стогны жанчын, старых і дзяцей Ломжынскага, Аўгустоўскага і іншых пагранічных раёнаў Беларусі. Масавыя забойствы ні ў чым нявінных людзей немцы ўчынілі ў Брэсце, Бельску, Саколках, ва ўсіх акупіраваных гарадах і раёнах Беларускай ССР.

У Мінску фашысты павесілі і расстралялі больш 100 тысяч мірных жыхароў, у Магілеве—больш 14 тысяч чалавек, у Пінску—10 тысяч, у Барысаве—10 тысяч, у Віцебску—звыш 25 тысяч.

Нямецкія каты знішчаюць жанчын, старых і дзяцей, яны паляць іх жывымі, кідаюць у калодзежы.

Гітлераўцы планамерна змятаюць з твару зямлі гарады і сёлы Беларусі. Поўнасцю спалены і разбураны Гомель, Рагачоў, Шклоў, Тураў, Петрыкаў. У Мінску знішчана 85 проц. будынкаў. Цэлыя кварталы і раёны перасталі існаваць у Гродні, Лідзе, Ваўкавыску, Баранавічах, Віцебску, Магілеве, Оршы, Полацку і г. д.

Мы выпускаем першы зборнік «Дакументаў аб зверствах нямецкіх акупантаў у Беларусі». У ім змешчаны фота-дакументы, акты, пісьмы і апавяданні сведак грабяжоў і зверстваў, якія чыняць нямецкія акупанты на Беларусі.

Кроў стыне ў жылах, калі чытаеш гэтыя дакументы. Гневам напаўняецца сэрца, калі глядзіш на фотаздымкі нямецкіх бясчынстваў, калі чытаеш «дырэктывы» сучасных людаедаў. Свет яшчэ не ведаў і не чуў гэтакіх жахлівых злачынстваў!

Бібліятэка ... ССР ... Уральская

Народы Совецкага Саюза ніколі не забудуць і не даруюць гітлераўскім людаедам іх зверстваў у часова акупіраваных імі совецкіх раёнах, абласцях і рэспубліках. Нямецка-фашысцкія злачынцы не ўцякуць ад адказнасці і адплаты за слёзы і пакуты, за кроў і мучэнні совецкіх грамадзян!

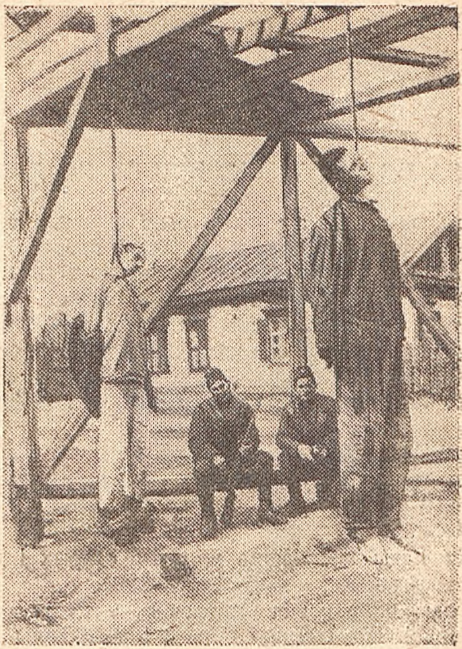

Так выглядае нямецка-фашысцкі «новы парадак» на Беларусі.
На здымку: павешаныя немцамі рабочыя дэпо ст. Орша.

Набліжаецца час расплаты. Недалёка той дзень, калі наша слаўная Чырвоная Армія пад геніяльным кіраўніцтвам правадыра, Маршала Совецкага Саюза таварыша І. В. Сталіна вызваліць совецкую зямлю ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Беларускі народ ужо чуе магутныя раскаты совецкай артылерыі, усё часцей і часцей чуецца ўпэўненае партызанскае «ура».

Смерць нямецкім акупантам!

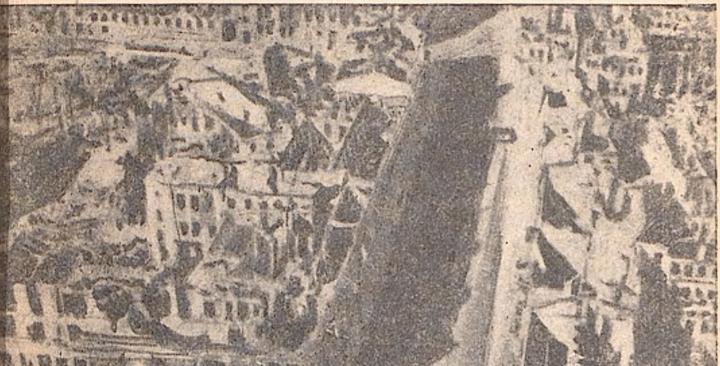

Цэнтральная частка Мінска, разбураная немцамі.

I

МАСАВАЕ ЗНІШЧЭННЕ МІРНАГА СОВЕЦКАГА НАСЕЛЬНІЦТВА

(Вытрымкі з Нотаў Народнага Камісара Замежных Спраў тав. В. М. Молатава ад 25 лістапада 1941 г., 6 студзеня 1942 г. і 27 красавіка 1942 г.)

У раёне горада Барысава, Беларускай ССР, захапіўшы ў палон 70 цяжка параненых чырвонаармейцаў, гітлераўцы ўсіх іх атруцілі мыш'яком.

*

Палонных чырвонаармейцаў мораць голадам, па тыднях не даючы есці ці выдаючы мізэрныя порцыі гнілога хлеба або гнілой бульбы. Не даючы совецкім ваеннапалонным есці, гітлераўцы прымушаюць іх рыцца ў памыйках і шукаць там адкідаў, выкінутых германскімі салдатамі, або, як гэта мела месца ў радзе лагераў, у тым ліку і ў лагеры м. Карма, Беларускай ССР, кідаюць совецкім ваеннапалонным за калючы дрот трупы дохлых коней. У Віцебскім лагеры ў Беларусі палонныя чырвонаармейцы 4 месяцы амаль не атрымоўвалі яды. Калі група палонных чырвонаармейцаў падала нямецкаму камандаванню пісьмовую заяву з просьбай выдаць ім яду для падтрымкі жыцця, нямецкі афіцэр запытаў — хто пісаў гэтую заяву—і 5 чалавек чырвонаармейцаў, якія пацвердзілі, што гэту заяву пісалі яны,—тут-жа былі расстраляны.

*

На Беларусі, каля гор. Барысава, у рукі гітлераўцаў трапілі 75 жанчын і дзяўчат, якія хацелі ўцячы пры набліжэнні нямецкіх войск. Немцы згвалцілі, а потым па-зверску забілі 36 жанчын і дзяўчат. 16-гадовую дзяўчыну Л. І. Мельчукову па загаду нямецкага афіцэра Гумера салдаты завялі ў лес, дзе згвалцілі. Праз некаторы час, іншыя жанчыны, таксама адведзеныя ў лес, убачылі, што каля дрэў стаяць дошкі, а да дошак штыкамі прыколата паміраючая Мельчукова, у якой немцы на вачах іншых жанчын, у прыватнасці В. І. Альперэнка і В. М. Бярэзнікавай, адрэзалі грудзі.

*

28 жніўня 1941 года пры пераправе праз раку Іпуць нямецка-фашысцкія войскі, якія бяссільны былі перамагчы стойкае супраціўленне часцей Чырвонай Арміі, сабралі мясцовае насельніцтва беларускага горада Добруш, Гомельскай вобласці, і пад страхам расстрэлу пагналі наперадзе сябе жанчын, дзяцей і старых, за якімі, адкрываючы свае баявыя парадкі, пайшлі ў наступленне.

*

На Беларусі акупантамі разгромлены і разграблены Беларуская Акадэмія Навук з самай рэдкай калекцыяй гістарычных дакументаў і кніг, Горацкая Сельскагаспадарчая Акадэмія, якая нядаўна святкавала сваё стагоддзе, знішчаны сотні школ, клубаў, дзесяткі тэатраў, музычныя ўстановы і самыя рэдкія ўзоры народнай творчасці.

*

У беларускай вёсцы Халмы, Магілеўскай віласці, гітлераўцы схапілі 6 дзяўчат ва ўзросце ад 15 да 17 год, згвалцілі іх, выразалі грудзі, выкалалі вочы і забілі. Адну маладую дзяўчыну — калгасніцу Аксёнаву прывязалі за ногі да верхавін нахіленых дрэў і разарвалі.

*

Пры разгроме часцямі Чырвонай Арміі ў раёне г. Тарапца ў студзені 1942 года кавалерыйскай нямецкай брыгады «СС» сярод захопленых дакументаў знойдзена справаздача 1 кавалерыйскага палка названай брыгады аб «уміратварэнні» ім Старобінскага раёна на Беларусі. Камандзір палка дакладвае, што разам з 239 палоннымі, атрадамі яго палка расстраляна 6.504 мірных жыхары, прычым у справаздачы ўказваецца, што атрад дзейнічаў на падставе загада па палку за № 42 ад 27-га ліпеня 1941 года.

ЛІСТ МУЖУ

(З гор. Віцебска)

Ты просіш расказаць пра бацьку. Я з ім сустракалася шмат разоў, але дапамагчы яму не магла, бо сама жыла не лепш. Жылі яны ў развалінах дому. Аднаго разу ён прыйшоў да мяне. Выглядаў ён жахліва, апухлы, абадраны (у іх усё адабралі). Апошняе спатканне з ім не адбылося—мы павінны былі сустрэцца ў нядзелю, а ў суботу яго расстралялі. Мая мама засталася ў Віцебску. Я была тры разы ў Сцяпана, дзякуй яму—ён пашыў Аліку буркі. Дзе ён цяпер, не ведаю. 16 лютага пасёлку далі дзве гадзіны тэрміну—вызваліць усе будынкі. Потым немцы ўсіх расстралялі. Многія нашы сябры, якія засталіся, загінулі: зубны ўрач Лукарэвіч, доктар Марковіч, сёстры нашы, маладыя акушэркі, усіх не пералічыш. Усе яны загінулі пасля жахлівага жыцця, многія памерлі з голаду яшчэ да расстрэлу. Расстрэльвалі на Тулаўскай, за новай больніцай. Былі выкапаны вялікія ямы. Прывозілі на аўтамашынах, ставілі перад ямай і загадвалі распранупца. Потым страчылі з кулямёта. Каго забівалі адразу, хто падаў у няпрытомнасці, каго ранілі — усіх адразу-ж скідвалі ў яму.

Тыя, што бачылі, расказвалі, што там зямля тры дні стагнала. Засыпалі ледзь-ледзь, нават ногі былі відаць. Вось табе скарочана аб лёсе шасці тысяч няшчасных. Горад увесь згарэў, за выключэннем адной часці Ленінскай. У садзіку перад каланчой—шыбеніца, там кожны тыдзень вешаюць па некалькі чалавек. Страшэнны малюнак.

За галаву нашага сына Аляксандра (ён партызан) немцы абяцалі 12 тысяч рублёў. Аднойчы яго вялі разам з іншымі партызанамі на расстрэл, вялі па марозе голымі, босымі. Самі немцы сядзелі на конях, а рук партызанам не звязалі. Давялі іх да яру, а яны, змовіўшыся, кінуліся ў лес і выратаваліся.

Вось, мой дарагі, колькі мы перажылі жахлівых дзён. Алік цябе ні на дзень не забывае, ён усё разумее. Бывала, у дні бязвыходнага гора, ён абніме мяне і гаворыць: «Мама, давай абнімемся і ўтопімся». А потым тут-жа спахопіцца і кажа: «Не, мама, нельга—раптам тата прыдзе, а нас няма?»

Захарава,
жонка байца
Чырвонай Арміі.

ЛІСТ У РЭДАКЦЫЮ АД СОВЕЦКАЙ ГРАМАДЗЯНКІ, ЯКАЯ ВЫРВАЛАСЯ З ВАРОЖАГА ПАЛОНУ

Паважаны таварыш рэдактар! Прашу Вас, калі знойдзеце магчымым, змясціце мой ліст у газеце, каб усе ведалі нямецка-фашысцкую подласць. Нядаўна нас вызвалілі партызаны, вырвалі з пасткі лютых фашысцкіх сабак. Увесь жах нашага цяжкага палону ў нас яшчэ на вачах, не можам заснуць. Мне здаецца, гэтага нельга перажыць, калі не падзяліцца з людзьмі. Няхай знае ўвесь совецкі народ, усе байцы і камандзіры і мае браты комсамольцы Пётр і Уладзімір Крашэўскія, якія знаходзяцца зараз на фронце, што чыняць у Беларусі немцы.

Мы адзінаццаць месяцаў пакутвалі ў нямецкім ярме. Хаваліся з дзецьмі ў лясах і балотах. У мінулым годзе, у дзень Кастрычніцкай рэволюцыі, мы ў сваім пасёлку пасля ад'езду карнага атраду знялі 18 чалавек павешаных і прыбралі забітых і спаленых сваіх суседзяў, якія не паспелі схавацца ў лесе, калі немцы акружылі пасёлак. Гэта было ў суботу і пятніцу. І вось так амаль кожны тыдзень на працягу ўсіх

гэтых адзінаццаці месяцаў наязджалі ў нашы месцы карныя атрады раз'юшаных псоў і знішчалі ўсіх, хто не паспеў схавацца.

Я са сваёй сям'ёй хавалася на балоце. Там вялікая крапіва. Мой двухгадовы хлопчык Вова заўсёды быў у вялікіх валдырах ад гэтай крапівы. Але калі ён чуў слова «немцы», ён заўсёды крычаў: «пабяжым у крапіву» і ніколі не плакаў. Аднаго разу каля гэтай крапівы, калі мы там ляжалі, хадзілі фашысты і паролі штыкамі, а мы ляжалі моўчкі. Мы ведалі: калі толькі хто паварушыцца, то немцы нас знойдуць і закатуюць.

Ніколі не забыць нам дзень 1 Мая, дарагі наш дзень. У гэты дзень немцы асабліва лютавалі.

У шэсць гадзін раніцы 1 Мая нямецка-фашысцкія бандыты спалілі і знішчылі ўсю вёску Молгаці. Яны спалілі ў агні ўсіх людзей, якія жылі ў гэтай вёсцы. Вырataваліся толькі два хлапчукі: яны ў гэты час лавілі на возеры рыбу і таму засталіся жывымі.

Вось вам яшчэ прыклад, якія лютыя і каварныя звяры немцы. Калі нямецкія самалёты абстрэльвалі пасёлак, яны скідвалі замініраваныя дзіцячыя цацкі. Яны разлічвалі, што дзеці будуць браць гэтыя цацкі і паўзрываюцца пры гэтым.

Цяжка нам было ў гэтыя дні першамайскіх свят, але ўсё-ж мы не падалі духам. І вось, адкуль не вазьміся, прылятае да нас савецкі самалёт з чырвонымі зоркамі і скідвае нам лістоўкі.

Як мне апісаць тое, што мы перажылі ў гэты момант? Мы лавілі лістоўкі, у якіх Радзіма віншавала нас са святам 1 Мая, чыталі іх і ад радасці плакалі. Мы зразумелі тут увачавідкі, што Радзіма і таварыш Сталін помняць аб нас і стараюцца нам дапамагчы.

Дарагія браты і сёстры! Ніколі не забыць і ніколі не апісаць усяго таго, што мы перажылі і наглядзеліся за гэтыя адзінаццаць месяцаў.

Дарагія беларускія партызаны і партызанкі! Мы ўсе душэўна вас дзякуем за тое, што вы вырвалі нас з пасткі нямецкага тыгра. Вы дапамаглі нам перайсці праз лінію фронта. Зараз мы знаходзімся ў глыбокім тыле. Але вы не думайце, дарагія таварышы, што мы не дапамагаем у вашай вялікай барацьбе. Хаця мы шмат перажылі і аслабелі ад мучэнняў, але мы зараз не хочам адпачываць. Адпачываць будзем пасля, калі вызвалім нашу родную Беларусь і разаб'ём немцаў. А зараз мы працуем і стараемся дапамагчы вам.

Вось што нясуць гітлераўцы беларускаму народу.

Перад Домам Чырвонай Арміі ў Мінску немцы пабудавалі шыбеніцы.

На здымку: савецкая жанчына, якая павешана немцамі ў мястэчку Мір, Баранавіцкай вобласці.

Яшчэ раз душэўна дзякуем вам за ўсё—і за тое, як перапраўлялі нас на руках цераз балота, і за тое, што саджалі ў вагоны, і за тое, як ратавалі ад бамбёжкі. Усяго гэтага мы ніколі не забудзем.

Вельмі прашу рэдакцыю надрукаваць гэты ліст.

Лідзія Філіпава.

ЛІСТ ПАРТЫЗАНА

Дарагая сястра! Ты хочаш ведаць аб лёсе родных і знаёмых. Расказваю ўсё, што бачыў сваімі вачыма. Немцы спалілі 8 вёсак, расстралялі і жыўцом спалілі 1.500 ні ў чым нявінных жанчын, дзяцей, старых. Страшэнны лёс спасціг і нашу вёску.

У гэты дзень усе жыхары, як заўсёды, выйшлі ў поле. Але не паспелі яны ўзяцца за работу, як немцы абстралялі іх з кулямётаў. Большасць людзей засталася на полі забітымі.

Тых, якія засталіся ў жывых, немцы сталі заганяць у пасёлак, быццам на сход. Жанчын заперлі ў хату, а мужчын сагналі ў гумно. Пасля расставілі навокал кулямёты і падпалілі гумно. Мужчыны выламалі дзверы і кінуліся ўцякаць. Шмат хто з іх быў абпалены, адзежа на іх абгарэла. Немцы адкрылі кулямётную стральбу, знішчаючы ўцякаючых. Наш бацька загінуў. Васіль Несцяраў таксама забіты. Дзед згарэў у сваёй хаце. Наша маці таксама згарэла. Усяго ў нашай вёсцы загінула 136 чалавек.

Я ўцёк у лес і з таго часу знаходжуся ў радах народных мсціўцаў. Над магілай бацькі я пакляўся жорстка адпомсціць нямецкім разбойнікам.

Партызан Сцяпан Н.

АКТ

9 студзеня 1943 года, вёска Чарневічы, Барысаўскага раёна, Мінскай вобласці.

Мы, ніжэйпадпісаныя, прадстаўнікі партызанскіх атрадаў імя Шчорса і «Большэвік» і жыхары вёскі Чарневічы Міхаіл І. і Елена І. склалі гэты акт аб наступным:

Нямецкія захопнікі ў названай вышэй вёсцы спалілі 105 хат і забілі 32 чалавекі мірных жыхароў. З іх: мужчын—14, жанчын і дзяцей—18; дзяцей ад 3 да 10 год—8 чалавек,

старыкоў ад 50 да 90 год—17 чалавек. 1 чалавек быў кінут жывым у калодзеж, 10 чалавек спалена, астатнія 21 чалавек расстраляны.

Акт падпісалі — прадстаўнікі партызанскіх атрадаў імя Шчорса і «Большэвік».

Антон Г., Васіль У., Іван І., Васіль Л., Міхаіл І., Елена І.

Дадатак да акту

СПІС ПА-ЗВЕРСКУ ЗАКАТАВАНЫХ І ЗАБІТЫХ НЕМЦАМІ ЖЫХАРОЎ в. ЧАРНЕВІЧЫ

Клімашонак Сцяпан Халімонаў — 58 год, Клімашонак Аляксей—75 год, Клімашонак Арына—50 год, Клімашонак Пелагея—48 год, Чарняк Міхаіл Нікалаевіч—10 год, Чарняк Матруна—60 год, Куракевіч Кузьма Сяменавіч—55 год, Куракевіч Тэкля—50 год, Куракевіч Елена—30 год, Куракевіч Нэля—5 год, Гайдук Стэфан—80 год, Гайдук Сцяпан—8 год, Мазуркевіч Раман—60 год, Мазуркевіч Л.—60 год, Шастаковіч Арына—90 год, Дзегцяр Маланння—80 год, Чарняк Міхаіл—75 год, Чарняк Анна—35 год, Чалей Рая—10 год, Чалей Іна — 4 год, Гайдук Міхаіл — 60 год, Клімашонак Нікалай—40 год, Куракевіч Пётр—40 год, Ісаёнак Ксеня—60 год, Клімашонак Наум—70 год, Клімашонак Юлька—70 год, Клімашонак Маня—7 год, Грыгаркевіч Майсей—60 год, Чалей Грыгорый—45 год, Чалей З.—7 год, Мазуркевіч (дзяўчынка)—10 год, Чалей Ніна—6 год.

АКТ

15 студзеня 1943 года, вёска Крушына, Барысаўскага раёна.

Мы, ніжэйпадпісаныя, партызан Н. Г. і калгаснік Ц. склалі гэты акт аб наступным:

7 студзеня 1943 г. нямецкім карным атрадам у вёсках Крушына і Гарэлы Астравок, Чарневіцкага сельсовета, Барысаўскага раёна, спалены ўсе будынкі, забрана маёмасць насельніцтва, забіты і спалены жывымі мірныя жыхары:

У вёсцы Крушына: калгаснік Іпаліт Юльянаў—40 год, яго жонка, калгасніца Ліда Антонава—37 год, іх сын Стась—12 год, іх сын Вінцэсь—6 год, іх дачка Валя—2 год, Цвырко

Марыя Іосіфаўна—56 год, яе дачка Елена Антонаўна—13 год, Фалькоўская Хрыстына Васільеўна—37 год, яе дачка Ніна Франкаўна—14 год, яе дачка Маня—12 год, яе сын Іван—8 год, яе сын Толя—5 год, сям'я Фалькоўскай Х. В., калгасніца Клімашонак Гілена Пятроўна—22 год, яе сын Клімашонак Васіль Стасевіч—4-месячнае дзіця.

У вёсцы Гарэлы Астравок: Шахно Стэфа Тодарава—37 год, яе сын Віця Язэпавіч—10 год, яе сын Бронька—7 год, дачка Ядзя—5 год, сын Пётр—2 год, нованароджанае 3-месячнае дзіця. Юшкевіч Надзя—26 год, Юшкевіч Галя Лявонаўна—2 год, Заяц Захар Сільвестравіч—65 год, Заяц Лёкса Данілаўна—62 год. 80-гадовы Ісаенак А. Ф., цяжка паранены, а пасля ранення памёр, спалена Л. Заяц.

Аб чым і складзены гэты акт.

Следуюць подпісы.

АКТ

8 студзеня 1943 года, вёска Сыч, Барысаўскага раёна.

Мы, ніжэйпадпісаныя, прадстаўнікі партызанскага атрада «Комуніст» Васіль Д., Аляксей Ш., Леанід Г. і Міхаіл П. гэтага дня склалі акт аб зверствах, якія ўчынілі немцы і германская паліцыя над мірным насельніцтвам у памянёнай вышэй вёсцы. Намі ўстаноўлена, што гітлераўскія бандыты забілі і спалілі 52 чалавекі мірных жыхароў, у тым ліку мужчын—24, жанчын—12, дзяцей—16. Спалена таксама 65 хат.

Усе спаленыя і расстраляныя гітлераўцамі мірныя жыхары вёскі Сыч пахаваны прадстаўнікамі партызанскага атрада «Комуніст».

Подпісы: Васіль Д., Аляксей Ш., Леанід Г., Міхаіл П.

АКТ

17 студзеня 1943 года, вёска Азяркі, Шаброўскага сельсовета, Суражскага раёна.

Мы, ніжэйпадпісаныя, прадстаўнікі партызанскага атрада Нікіфар С., палітработнік Надзежда І., медсястра Яўгенія Ш., баец Ягор Т. і грамадзяне вёскі Азяркі Шаброўскага сельсовета Яфім К., Марыя К. і Анна К. гэтага дня прысутнічалі на Задобрынскіх могілках, куды былі звезены трупы па-зверску закатаваных фашыстамі мірных совецкіх жыхароў—старых, жанчын і дзяцей з вёсак Задобрына, Азяркі і іншых. Намі ўстаноўлена, што гітлераўцы ў гэтых вёсках забівалі і палілі ўсіх жыхароў падрад.

У ліку загінуўшых — сям'я партызана Даніїла Х., яго жонка Марыя Патапаўна, сын Віктар—4 год, сын Валодзя—6 месяцаў, маці старая і цесць Патап Гаўрылавіч, а таксама Кардзецкі Мікола Архіпавіч—34 год, інвалід і Кардзецкага жонка Лідзія Сямёнаўна, іх сын Дзмітры—7 год, сын Валодзя—5 год і дачка Лідзія—3 год. Жывымі былі кінуты ў агонь 78-гадовы стары Васькоў Грыгорый Міхайлавіч, Клюеў Сілівон—57 год і яго сын Якаў Сямёнавіч—16 год. Забіты Казлоў Іван і Казлова Анастасія, тры сыны якіх знаходзяцца ў Чырвонай Арміі. Забіта жонка чырвонаармейца Кубецка Вера—24 год і яе дачка Рая — 4 год.

11-гадовы хлопчык Казлоў Мікола, які застаўся ў жывых, расказаў, што ён, хаваючыся ў лесе разам са сваёй маці Марыяй і аднавяскоўцамі ў ліку 48 чалавек, былі акружаны немцамі і трапілі ў рукі фашысцкіх катаў. Усіх акружаных старых, жанчын і дзяцей немцы расстрэльвалі ва ўпор, хто быў жывы—дабівалі прыкладамі. У ліку 48 чалавек загінула маці гэтага хлопчыка, сястра Жэня—9 год і брат Валя—9 месяцаў. Хлопчык застаўся ў жывых, дзякуючы таму, што ён у час расстрэлу ўпаў пад труп сваёй маці, дзе праляжаў да змроку. Пасля, апрытомнеўшы, ён блукаў 7 дзён па лясах, абмарозіўшы сабе ногі.

У вёсцы Задобрына, як устаноўлена з допыту насельніцтва, з 24 сем'яў засталіся ў жывых толькі тры сям'і.

Вышэйпамянёныя злачынствы фашысцкія забойцы праводзілі ў межах Суражскага і іншых раёнаў Віцебскай вобласці пад выглядам барацьбы з партызанамі Беларусі. Для гэтай мэты яны сабралі каля 6.000 чалавек—немцаў, паліцыі і так званай «добраахвотнай рускай арміі».

Пад актам следуе 6 подпісаў.

АКТ

9 студзеня 1943 г., вёска Асавок, Бярэзінскага раёна, Мінскай вобласці.

Мы, ніжэйпадпісаныя, прадстаўнікі партызанскага атрада Міхаіл П. і Васіль З. і прадстаўнік комсамольскай арганізацыі Барысаўскага раёна Уладыслаў В. і калгаснік в. Асавок Аляксандр Р. склалі гэты акт аб нямецкіх зверствах у гэтай вёсцы.

Немцамі спалена 13 хат, забіта 43 чалавекі, з іх: мужчын—12, жанчын—18, дзяцей—13 (спіс забітых прыкладаецца).

Аб чым і складзены гэты акт.

Міхаіл П., Васіль З., Уладыслаў В., Аляксандр Р.

СПІС ПА-ЗВЕРСКУ ЗАКАТАВАНЫХ І ЗАБІТЫХ НЕМЦАМІ ЖЫХАРОЎ ВЁСКІ АСАВОК

Савіч Мікалай Андрэевіч—48 год, Сімановіч Мікалай Фёдаравіч—52 год, Сімановіч Алесь Андрэевіч—33 год, Сімановіч Мікалай Алесеў—3 год, Сімановіч Зінаіда Алесева—5 год, Сімановіч Галя Алесева—7 год, Савіч Ксеня Ав.—45 год, Рабкевіч Пётр Язэпаў—50 год, Рабкевіч Марыя Яз.—41 года, Маркевіч Пётр Емельянавіч—47 год, Маркевіч Тэкля Гіляраўна—90 год, Маркевіч Валеры Іванавіч—7 год, Маркевіч Малашка Гіляраўна—63 год, Сімановіч Васіль Ахрэмаў—65 год, Сімановіч Марыя Васільеўна—28 год, Сімановіч Андрэй Несцеравіч—63 год, Сімановіч Анюта—35 год, Сімановіч Віктар Андрэевіч—2 год, Савіч Ольга Фёдараўна—21 года, Савіч Валенціна Ф.—30 год, Рабкевіч Марына—80 год, Рабкевіч Ігнась Кастусёў—54 год, Рабкевіч Цярэшка Аўласаў—70 год, Рабкевіч Кацярына—71 года, Рабкевіч Язэп Паўлавіч—33 год, Рабкевіч Ольга Васільеўна—25 год, Рабкевіч Зіна Юзява—3 год, Рабкевіч Ульяна—65 год, Рабкевіч Кацярына—45 год, Шавяка Зося Юлікава—25 год, Шавяка Адам Пятровіч—5 год. Шавяка Галя Пятроўна—3 год, Шавяка Ліда Юлікава—30 год, Шавяка Гэлька П.—4 год, Шавяка Валодзя—6 год, Несцяровіч Маня Аўхімаўна—28 год, Рабкевіч Васіль Цярэшкаў—36 год, Рабкевіч Васіліна—30 год, Рабкевіч Пётр Васільевіч—8 год, Рабкевіч Труніся В.—5 год, Рабкевіч Эдзік В.— 2 год, Рабкевіч Наталля—45 год, Маркевіч Наталля—46 год.

АКТ

25 сакавіка 1943 г., в. Нізкія, Камароўскага сельсовета, Суражскага раёна.

Мы, ніжэйпадпісаныя, склалі гэты акт аб наступным:

У вёсцы Нізкія, Камароўскага сельсовета, Суражскага раёна, Віцебскай вобласці 15 сакавіка 1943 года гітлераўскія людаеды сагналі ў хлеў усіх мірных жыхароў і падпалілі яго. Некаторыя з калгаснікаў, як: Шапо Аляксандр Сямёнавіч—38 год з дачкой Галяй—11 год, Юдзін Спірыдон Пятровіч—60 год, вырваліся з ахопленага полымем хлява, але былі прыстрэлены. У ліку па-зверску спаленых: Чкубенка Васіль Еўдакімавіч—60 год, яго жонка Ірына—63 год, дачка Екацерына—17 год і 2 сыны—13 і 10 год; Кісялёва Уліта—60 год, яе дачка Анастасія—20 год.

Выходзячы з вёскі, гітлераўцы падпалілі яе.

Усяго было спалена 221 чалавек — жанчын, дзяцей і старых. Страшэнныя катаванні і здзекі ўчынілі немцы над стар-

шынёю калгаса «Большэвік» Аверчанкам Філіпам Еўдакімавічам, якому абрэзалі павекі, нанеслі некалькі нажавых ран, а пасля забілі.

Фашысцкія людаеды цешацца сваёй «работай»

Гітлераўцы гвалтоўна гоняць на катаржныя работы ўсё дарослае насельніцтва. Так, у калгасе імя 2-й пяцігодкі немцы сілай зброі выгналі ў г. Віцебск 9 дзяўчат. Уцёкшая з лагера Артамонава Екацерына Данілаўна расказала, што ўсе ўзятыя дзяўчаты пастаўлены на земляныя работы, шмат хто з іх памёр з голаду, бо хлеба даюць усяго па 100 грамаў у дзень. Яе сяброўак Кісялёву Еўдакію Захараўну і Сяргеенкаву Ефрасінню Ефімаўну адправілі ў дом распусты ў Германію.

Подпісы: Партызаны—С., Н., З., Л.
Калгаснікі: Павел Ю., Емельян Е., Екацерына А.

З ДАНЯСЕННЯ КАМАНДЗІРА Н-СКАГА ПАРТЫЗАНСКАГА АТРАДА

У сакавіку 1943 года нямецкія акупанты спалілі поўнасцю ўсе вёскі Асвейскага раёна Віцебскай області і знішчылі 3.639 чалавек мірных жыхароў раёна, у тым ліку: 2.118 чалавек дзіцячага ўзросту і 710 старых.

Трупы закатаваных і забітых немцамі савецкіх грамадзян вывозяцца на звалку.

Выгнана на катаржныя работы 2.615 чалавек.

Усім членам сям'і Юхновіча, аж да маленькага дзіцяці, фашысты выразалі зоркі на грудзях, а пасля іх кінулі жывымі ў агонь. Многім жыхарам гітлераўцы выкручвалі і адрывалі рукі, ногі, кідалі іх у раку Свольна.

Дзяўчат немцы згвалцілі, а потым забілі.

Подпіс.

19 красавіка 1943 года.

Бібліятэка

ЗЛАЧЫНСТВЫ ФАШЫСТАЎ У МЕХАЎСКІМ РАЁНЕ

(Віцебская вобласць)

АКТ

28 студзеня 1943 года, калгас імя Леніна, Газбенскага сельсовета, Мехаўскага раёна.

Мы, ніжэйпадпісаныя — старшыня Газбенскага сельсовета і калгаснікі Фама Я., Тарас С., Павел Л. склалі гэты акт аб наступным:

Нямецка-фашысцкімі акупантамі спалены ў калгасе імя Леніна: 2 хаты, хлеў і лазня гр-на Шавулкі Васіля, свіран і хлеў гр-на Анашкіна Міхаіла Маркавіча, хата і хлеў Русаковай Ульяны, хата і хлеў Анашкіна Аляксея, хата і 2 хлявы Ткачова Ягора Іванавіча, хата Сяргеенкі Ігната Арланавіча, 2 хлявы Базыкі Андрэя, хата і хлеў Шавулкі Якава, хата і хлеў Сяргеенкі Ціхона, хата і хлеў Ткачова Лукі, хата Сяргеенкі Аляксандра, хата і хлеў Яўсеева Антона, хата Ткачова Фёдара, хлеў і свіран Сяргеенкі Тараса, хата і 2 хлявы Русакова Арсенія, хата і хлеў Бабаева Мікалая, хата Панчанкі Ціта, хата, хлеў і лазня Ткачова Захара, хата, хлеў і лазня Ватчэнкі Васіля, хлеў і хата Крушнякова Сяргея, хата і хлеў Снігірова Кірылы, хата і хлеў Панчанкі Кірілы, хата і хлеў Себракова Івана, хата Стрыкатовай Анны, хата і хлеў Ткачова Антона, хата і хлеў Крушнякова (Сяргея) Мікалая, хата і 2 хлявы Уклія Філіпа, хата і хлеў Стрыкатава Андрэя, хата і хлеў Якушэвіч Елены, хата і хлеў Чыстага Аляксея, хлеў і хата Чыстага Маркі, хлеў і хата Кібіса Максіма, хлеў і хата Макаронак Еўдакіі, хлеў, хата і свіран Кібіса Змітра, хата і хлеў Якушэвіча Фамы, хлеў і хата Ермалаева Мікалая, хлеў Уклія Цімафея, хата і хлеў Стрыкатай Варвары, хлеў і хата Новікавай Екацярыны, хата і хлеў Банюшкі Афанасія, хата, хлеў і пуня Кібіса Мікалая, хата, хлеў і пуня Банюшкі Васіля, хата і хлеў Сюбаравай Усціны, хата і хлеў Лукаценка Івана, хата і хлеў Волкава Сямёна, хата, хлеў і свіран Новікава Мацвея, хлеў і свіран Парфененкі Андрэя, хата і хлеў Крушнякова Дзмітрыя, хлеў і хата Лукаценак Агаф'і, хата і хлеў Якушэвіч Мар'і, хлеў і хата Сюбарава Данілы, хата, свіран і хлеў Кібіса Ермалая, хлеў і хата Альшанікава Сямёна, 2 хлявы і хата Новікава Данілы, хлеў і хата Уклія Васіля,

2 свірны, хлеў і хата Клецко Івана, хата, хлеў і свіран Уклія Фамы, хата, хлеў і свіран Шмыкова Ягора.

Спалена калгасных будынкаў:

2 стайні, 8 хлявоў, 22 гумнаў, 7 такоў, 9 свірнаў.

У чым і распісваемся:

Старшыня Газбенскага сельсовета (подпіс).

Калгаснікі (подпісы).

АКТ

18 снежня 1942 г., калгас «Чырвоны Араты», Межанскага сельсовета.

Мы, ніжэйпадпісаныя — старшыня калгаса Т., брыгадзіры Ф. і А. склалі гэты акт аб наступным:

За час акупацыі немцы ў калгасе зрабілі наступныя злачынствы:

Спалілі будынкаў грамадскага карыстання: хат—3, свірнаў—6, гумнаў—34, хлявоў—14.

Спалілі будынкаў калгаснікаў: хат—33, свірнаў—20, лазняў—14, хлявоў—33.

Забралі жывёлы 185 галоў, у тым ліку: кароў—111, авечак—55, свіней—14, коней—5. Забралі збожжа—23 тоны.

Забілі 9 чалавек калгаснікаў, з іх мужчын—2, жанчын—7, у тым ліку:

Загнетаў Антон Іванавіч, Загнетава Фядосся Васільеўна, Філімоненка Ольга Аляксандраўна, Філімоненка Пелагея Савельяўна, Загнетава Агаф'я Васільеўна, Дзятлоў Савелій Іванавіч, Гаравая Дар'я Якаўлеўна, Дышлеўская Васа Іванаўна, Лапушкіна Валенціна Герасімаўна.

Што і сцвярджаем:

Подпісы (тры).

АКТ

22 студзеня 1943 года, Саладухінскі сельсовет.

Мы, ніжэйпадпісаныя — старшыня Саладухінскага сельсовета С. і партызан тав. З. у прысутнасці панятога Канстанціна С. склалі гэты акт аб наступным:

Немцамі спалены калгас «Чырвоны баец», Саладухінскага сельсовета. Згарэла: жылых будынкаў калгаснікаў—52, халодных будынкаў калгаснікаў—95, школа—1, клуб—1, халодных будынкаў калгаса—31, жылы дом калгаса—1.

У чым і распісваемся:

Старшыня Саладухінскага сельсовета—С.
Партызан — З.
Паняты — Канстанцін С.

З АКТА

17 снежня 1942 г., калгас імя 8 сакавіка, Межанскага сельсовета.

Мы, старшыня калгаса імя 8 сакавіка Філіп А., брыгадзір калгаса Аляксандр П. і калгаснік Владзімір К. засведчылі наступныя злачынствы, якія ўчынілі немцы ў калгасе імя 8 сакавіка:

1. Спалена: млын—1, клуб—1, будынкаў каапэрацыі—6, пошта—1, бальнічных будынкаў—5, ільнозавод—1, жылых будынкаў сельсовета—10, школ—4, маслазавод—1, хлебапекарня—1, будынак сельсовета—1, будынкаў калгаса—16, будынкаў калгаснікаў—63, іншых халодных збудаванняў—120.
2. Забрана жывёлы грамадскай і ў калгаснікаў—335 галоў.
3. Забрана збожжа—10 тон.
4. Забіты Фірсава Марыя, Калакша Марыя і Калакша Валя.

У чым і распісваемся:

Старшыня калгаса Філіп А.
Брыгадзір калгаса Аляксандр П.
Калгаснік Владзімір К.

З АКТА

18 снежня 1942 г., калгас «Уперад», Межанскага сельсовета.

Гэты акт складзены старшынёй калгаса «Уперад» Д. Е. і калгаснікамі М. Г. і Іван В.

За перыяд свайго гаспадарання ў калгасе «Уперад» нямецкія акупанты забралі: буйнай рагатай жывёлы—8 галоў, курэй—50, збожжа—50 цнт.

Забілі мужчын—2, дзяцей—1 (Шарубнева Сцяпана Н., Арлова Лявона М., Ваднёва Руслана).

У чым і распісваемся: Д. Е., М. Г., Іван В.

З АКТА

30 кастрычніка 1942 г., калгас імя Калініна, Межанскага сельсовета, Мехаўскага раёна.

Мы, брыгадзір калгаса імя Калініна Р. Ф., рахункавод Н. К. і старшыня сельсовета А., сведчым гэтым актам, што германскія войскі 2 кастрычніка 1942 года, уварваўшыся ў брыгаду № 2 нашага калгаса, спалілі жылых хат калгаснікаў—53, хлявоў—80, свірнаў грамадскага карыстання—4, хлявоў грамадскага карыстання—7, гумнаў з кармамі—2, кузню—1, увесь немалочаны ячмень, авёс, яравое жыта, 20 тон сена і забралі жывёлы калгаснікаў: кароў—42, авечкі—129, свіней—12, курэй—200, гусей—15, качак—30.

Тры подпісы.

АКТ

18 снежня 1942 года, калгас «Ударнік», Паташэнскага сельсовета, Мехаўскага раёна.

Я, старшыня Паташэнскага сельсовета, Мехаўскага раёна К. сумесна з калгаснікамі калгаса «Ударнік» В. і П. М. склалі гэты акт аб наступных злачынствах, якія ўчынілі нямецка-фашысцкія акупанты ў калгасе «Ударнік».

Спалена хат—46, халодных будынкаў—50, забіта калгаснікаў і калгасніц—10 чалавек.

Старшыня сельсовета (подпіс).
Калгаснікі (подпісы).

АКТ

14 снежня 1942 года, калгас «Свабода», Межанскага сельсовета.

Мы, старшыня калгаса «Свабода» Міхаіл М. і калгаснік Антон К., склалі гэты акт у наступным:

Нямецкія акупанты ў нашым калгасе ўчынілі злачынствы:

1. Спалілі гумнаў з канюшынай—3, будынкаў грамадскіх—3, стайню—1, хлявоў—3, школу—1.
2. Забралі грамадскай жывёлы—28 галоў; жывёлы калгаснікаў: рагатай—133 галавы, авечак—186, коней—22.
3. Забралі збожжа 315 пудоў.
4. Выгнаны на катаржныя работы калгаснікі: Новікава Марына Карпаўна і Загнетаў Цімафей Філімонавіч.
5. Забілі Штарнова Васіля Сямёнавіча, Штарнова Міхаіла Сямёнавіча.

Подпісы: Міхаіл М., Антон К.

АКТ

22 студзеня 1943 года, Саладухінскі сельсовет.

Мы, ніжэйпадпісаныя—старшыня Саладухінскага сельсовета С. і партызан З. у прысутнасці панятога Аляксея С., склалі гэты акт аб наступным:

Нямецка-фашысцкія акупанты ўчынілі ў калгасе «Чырвоная Горка» Саладухінскага сельсовета наступныя злачынствы:

Расстралялі і спалілі мірных совецкіх грамадзян Скуратава Міхаіла Д.—80 год, Шалава Дзяміда—83 год; расстралялі Скуратава Аляксандра Зіноўевіча—14 год, Бруеву Варвару Іванаўну—16 год, Данілаву Антаніну—15 год, Селівестраву Елену—80 год і Данілаву Агаф'ю—100 год.

У чым і распісваемся:

Старшыня Саладухінскага сельсовета—С.
Партызан — З.
Паняты Аляксей С.

АКТ

28 студзеня 1943 года, калгас імя Леніна, Газбенскага сельсовета, Механскага раёна.

Мы, ніжэйпадпісаныя — старшыня Газбенскага сельсовета і калгаснікі Фама Я., Тарас С. і Павел Л., склалі гэты акт аб наступным:

Нямецка-фашысцкімі акупантамі ў калгасе імя Леніна пазверску закатаваны і забіты: Чысты Філіп Якаўлевіч—64 год, Анашкіна Тацяна Алексееўна—18 год, Панчанка Кузьма Аляксеевіч—62 год, Себракоў Іван Герасімавіч—65 год, Шавулка Якаў Сямёнавіч, Ткачоў Лука Рыгоравіч—34 год, Ткачоў Іван Ігнацьевіч—75 год, Крушнякоў Сяргей Цярэнцьевіч—50 год, Ткачоў Захар Рыгоравіч—70 год, Ткачова Анна Емельянаўна—25 год, Ткачоў Валеры Пятровіч, Еўсееў Антон Давыдавіч—62 год, Канапатаў Іван Ільіч—67 год, Максімаў Кузьма Цімафеевіч—57 год, Себракоў Іван Іванавіч—30 год, Шавулка Марфа Кірылаўна—58 год, Уклія Філіп Максімавіч—65 год, Кібіс Максім Міхеевіч—64 год, Парфенёнак Андрэй Раманавіч—52 год, Клецко Осіп Паўлавіч—75 год, Новікаў Фама Іванавіч—25 год, Новікава Марыя Іванаўна—17 год, Альшанікаў Афанасій Максімавіч—58 год, Лукацёнак Максім Іванавіч—63 год, Ткачоў Даніла Рыгоравіч—61 года, Банюшка Васіль Канстанцінавіч—74 год, Чысты Васіль Авер'янавіч—63 год, Сюбараў Даніла Фёдаравіч—58 год, Уклія Васіль Максімавіч—72 год.

У чым і распісваемся:

Старшыня Газбенскага сельсовета (подпіс).
Калгаснікі (подпісы).

АКТ

18 снежня 1942 года, калгас імя Сталіна, Механскага раёна.

Мы, ніжэйпадпісаныя, жыхары Саладухінскага сельсовета (следуюць прозвішчы), склалі гэты акт аб тым, што гэтага дня ў калгасе імя Сталіна немцамі зроблены наступныя злачынствы:

Узята ў калгасе і ў калгаснікаў: кароў—32, авечак—20, свіней—8, коней—35, збожжа—9 тон, аб чым і складзены гэты акт.

Подпісы.

АКТ

17 снежня 1942 года, Саладухінскі сельсовет, Мехаўскага раёна.

Мы, ніжэйпадпісаныя — прадстаўнік Саладухінскага сельсовета і калгаснікі (следуюць тры прозвішчы), склалі гэты акт аб наступным:

Гэтага дня мы выйшлі ў калгас «Авіятар», Саладухінскага сельсовета і ўстанавілі, што нямецкія акупанты забілі 3-х мірных жыхароў, забралі 33 каровы калгаса і калгаснікаў, 6 тон збожжа.

Подпісы.

АКТ

22 студзеня 1943 года, калгас «Чырвоная Горка», Мехаўскага раёна.

Мы, ніжэйпадпісаныя — старшыня Саладухінскага сельсовета партызан З. П. і калгаснік С. Т. склалі гэты акт аб наступным:

Гітлераўскія бандыты ў названым калгасе спалілі 82 хаты калгаснікаў і 274 халодных будынкаў калгаса.

Подпісы (тры).

Шыбеніца ў адным з пасёлкаў Мінскай обласці

АКТ

30 кастрычніка 1943 года, калгас імя Калініна, Мехаўскага раёна.

Мы, калгаснікі брыгады № 1, калгаса імя Калініна, гэтым актам сведчым аб наступным:

Германскія войскі ва ўказанай брыгадзе 2 кастрычніка 1942 года спалілі наступнае:

Жылых будынкаў калгаснікаў—29, свірнаў—24, хлявоў—32, лазняў—7, гумнаў грамадскага карыстання—10, такоў—5, хлявоў—5, свірнаў—5, кантору калгаса—1, кузню—1, малочанага жыта—11 цнт, немалочанага жыта—5 тон, сена—15 тон.

Подпісы (тры).

III

ЗВЕРСТВЫ НЕМЦАЎ У РАСОНСКІМ РАЁНЕ

(Віцебская вобласць)

АКТ

17 лютага 1943 г., вёска Гарбачова, Расонскага раёна.

Мы, ніжэйпадпісаныя — прадстаўнікі партыйных і савецкіх арганізацый Расонскага раёна Лявон В., Сяргей П. і калгаснікі Цімафей А., Леанід В., склалі гэты акт аб тым, што ў лютым 1943 года нямецка-фашысцкімі катамі ў нашай вёсцы забіты і спалены мірныя грамадзяне ў колькасці 116 чалавек.

У чым і распісваемся: Лявон В., Сяргей П., Цімафей А., Леанід В.

АКТ

15 лютага 1943 года, вёска Велья Альбрэхтаўскага сельсовета, Расонскага раёна.

Мы, ніжэйпадпісаныя — інструктар Віцебскага абкома КП(б)Б Анна К., інструктар Расонскага РК КП(б)Б—В., прадстаўнік партызанскага атрада—М., грамадзяне вёскі Велья Марыя Б., Ніна Б. і Іосіф Б. склалі гэты акт аб тым, што 10 лютага 1943 г. фашысцка-нямецкімі катамі ў гэтай вёсцы па-зверску закатаваны і забіты 68 чалавек—мужчыны, жанчыны і дзеці (спіс прыкладаецца).

У чым і распісваемся: (5 подпісаў).

Дадатак да акту.

СПІС ПА-ЗВЕРСКУ ЗАКАТАВАНЫХ, ЗАБІТЫХ І СПАЛЕНЫХ НЕМЦАМІ ЖЫХАРОЎ ВЁСКІ ВЕЛЬЯ АЛЬБРЭХТАЎСКАГА СЕЛЬСОВЕТА

Бабкоў Лук'ян Якімавіч—62 год, Бабкова Вера Міронаўна—56 год, Бабкова Ліда Лук'янаўна—21 года, Бабкоў Сяргей Лук'янавіч—10 год, Ільінец Валеры Фёдаравіч—1 года, Фядотава Анна Дзямідаўна—35 год, Логінаў Іван Архіпавіч—

11 год, Фядотава Зінаіда Канстанцінаўна—10 год, Фядотава Ольга Канстанцінаўна—7 год, Фядотаў Мікалай Канстанцінавіч—4 год, Шумскі Амос Ягоравіч—70 год, Шумская Анастася Андрэеўна—75 год, Ляшчынскі Васіль Сцяпанавіч — 70 год, Ляшчынская Марыя Сяргееўна—62 год, Бяляеў Генадзі Пятровіч—11 год, Бабкова Марыя Грыгор'еўна—41 года, Бабкова Марыя Іосіфаўна—29 год, Бабкова Аліна Іосіфаўна—15 год, Бабкова Ядвіга Іосіфаўна—13 год, Бабкоў Пётр Іосіфавіч—9 год, Бабкоў Іосіф Іосіфавіч—5 год, Бабкоў Анатолі Іосіфавіч—3 год, Бабкова Валенціна Іосіфаўна—1 года, Грыгор'еў Фёдар Аляксеевіч—46 год, Грыгор'ева Марыя Гаўрылаўна—44 год, Грыгор'ева Надзежда Фёдараўна—17 год, Грыгор'еў Іван Фёдаравіч—15 год, Грыгор'ева Ніна Фёдараўна—13 год, Грыгор'еў Аляксей Фёдаравіч—10 год, Грыгор'ева Раіса Фёдараўна—8 год, Грыгор'ева Таіса Фёдараўна—7 год, Бяляева Хадора Аляксандраўна—48 год, Бяляеў Уладзімір Якаўлевіч—14 год, Клачкова Надзежда Васільеўна—37 год, Клачкова Таццяна Харытонаўна—13 год, Клачкоў Яўгені Харытонавіч—10 год, Грыгор'ева Люба Ігнатаўна—45 год, Грыгор'ева Лілі Міхайлаўна—13 год, Канюшэўскі Данат Канстанцінавіч—62 год, Канюшэўская Юзя Ягораўна—54 год, Канюшэўская Аліна Данатаўна—21 года, Канюшэўская Яўгенія Данатаўна—15 год, Канюшэўская Паліна Данатаўна—12 год, Бабкова Аляксандра Нікалаеўна—43 год, Бабкова Екацерына Фёдараўна—13 год, Шпакоўскі Павел Іосіфавіч—45 год, Шпакоўская Адэлія Іосіфаўна — 48 год, Шпакоўская Ядвіга Паўлаўна — 23 год, Шпакоўская Яніна Паўлаўна — 16 год, Грэчуха Анна Мартынаўна — 56 год, Кулькіна Ніна Аляксееўна—32 год, Кулькін Вольдэмар Уладзіміравіч—10 год, Кулькіна Міра Ўладзіміраўна—7 год, Кулькін Ліма Ўладзіміравіч—2 год, Савякоў Аляксандр Якаўлевіч—63 год, Бабкова Аляксандра Якімаўна—58 год, Раманава Марыя Еўдакімаўна—21 года, Кондрава Ірына Іванаўна—43 год, Кондраў Васіль Пятровіч—15 год, Кондраў Сяргей Пятровіч—8 год.

У чым і распісваемся: (подпісы).

АКТ

16 лютага 1943 г., вёска Гарэлая Яма, Расонскага раёна.

Мы, ніжэйпадпісаныя — інструктар Расонскага РК КП(б)Б Лявон В., камісар атрада імя Фрунзе Мікалай Г., партызан Віктар Ю., грамадзяне вёскі Гарэлая Яма Марк М. і Васіль М.

склалі гэты акт у тым, што ў в. Гарэлая Яма нямецка-фашысцкія каты знішчылі 16 чалавек мірных жыхароў.

У чым і распісваемся:

Інструктар Расонскага РК КП(б)Б Лявон В.

Камісар атрада імя Фрунзе Мікалай Г. Партызан Віктар Ю.

Грамадзяне вёскі Гарэлая Яма Марк М., Васіль М.

АКТ

17 лютага 1943 года, вёска Рылі, Гарбачэўскага сельсовета, Расонскага раёна.

Мы, ніжэйпадпісаныя—інструктар Віцебскага абкома КП(б)Б Анна К., інструктар Расонскага РК КП(б)Б Лявон Б., прадстаўнік партызанскага атрада імя Фрунзе Сяргей П., грамадзяне вёскі Рылі Лазар Н., Насця Б., Марыя В. і Александрына Ч. склалі гэты акт аб наступным: у гэтай вёсцы нямецка-фашысцкія каты 6-га лютага 1943 года забілі і спалілі 75 чалавек мірных савецкіх грамадзян—калгаснікаў і калгасніц. (Спіс прыкладаецца).

У чым і распісваемся: (6 подпісаў).

СПІС ПА-ЗВЕРСКУ ЗАКАТАВАНЫХ, ЗАБІТЫХ І СПАЛЕНЫХ НЕМЦАМІ ЖЫХАРОЎ ВЁСКІ РЫЛІ, ГАРБАЧЭЎСКАГА СЕЛЬСОВЕТА

Анішчанка Нікіпар Андрэевіч—50 год, Анішчанка Фядосся—48 год, Анішчанка Дар'я Сцяпанаўна—70 год, Анішчанка Пётр Нікіпаравіч—15 год, Анішчанка Ніна—13 год, Анішчанка Васіль Нікіпаравіч—11 год, Анішчанка Сяргей Нікіпаравіч—9 год, Анішчанка—7 год, Анішчанка Люба—6 месяцаў, Чапкоўская Броня Станіславаўна—40 год, Чапкоўскі Уладзімір Аляксандравіч—8 год, Чапкоўская Вікторыя Аляксандраўна—3 год, Лукашэнка Анна Цітаўна—40 год, Лукашэнка Соня Фёдараўна—13 год, Лукашэнка Валя Фёдараўна—11 год, Лукашэнка Зіна Фёдараўна—6 год, Вячэрская Анна Аляксееўна—37 год, Вячэрскі Косця Апанасавіч—11 год, Вячэрская Фаня Іванаўна—6 год, Змітрачэнка Грыгоры Іванавіч—70 год, Змітрачэнка Арына Якімаўна—65 год, Змітрачэнка Анастася Рыгораўна—25 год, Змітрачэнка Ніна Рыгораўна—17 год, Кузьміна Анна Васільеўна—60 год, Кузьміна Кацярына Нікаsuccessful—17 год, Булаў Церах Антонавіч—70 год, Булава Елена Міхайлаўна—50 год, Астроўская Клаўдзія Цярэнцьеўна—28 год, Астроўская Марыя Ульянаўна—9 год, Пятровіч Альжбэта Вікенцьеўна—76 год, Пятровіч Браніслава Станіславаўна—29 год, Пятровіч Аліна Данатаўна—9 год, Пятровіч Уладзімір Данатавіч—7 год, Пятровіч Пелагея Данатаўна—5 год, Пятровіч Станіслава Данатаўна—6 месяцаў, Зінкевіч Марыя Адамаўна—27 год, Вярыга Казіміра Пятроўна—52 год,

Фёдарава Фядосся Уладзіміраўна—45 год, Фёдарава Валенціна Емельянаўна—16 год, Фёдараў Данат Емельянавіч—14 год, Фёдарава Феня Емельянаўна—7 год, Цярэшчанка Тацяна (Ульяна)Рыгораўна—50 год, Варатынская Маланія Аляксандраўна—51 год, Варатынская Екацерына Іванаўна—16 год, Варатынскі Пётр Іванавіч—14 год, Варатынская Валя Іванаўна—12 год, Варатынскі Васіль Іванавіч—10 год, Емельянава Аляксандра Іванаўна—29 год, Емельянаў Уладзімір Міхайлавіч—5 год, Емельянаў Віктар Міхайлавіч—2 год, Вячэрская Анастасія Ануфрыеўна—55 год, Вячэрская Варвара Філіпаўна—30 год, Емельянава Аляксандра Данілаўна—31 года, Малахоўская Акуліна Адамаўна—60 год, Малахоўская Марыя Станіславаўна—13 год, Шкрэдава Антаніна Цімафееўна—23 год, Шкрэдаў Аляксандр Нікалаевіч—4 год, Шкрэдаў Аркадзі Нікалаевіч—3 год, Мартынаў Мікалай Пятровіч—60 год, Мартынава Марыя Рыгораўна—55 год, Мартынаў Сцяпан Нікалаевіч—29 год, Мартынава Валенціна Нікалаеўна—10 год, Цярэшчанка Ксенія Макараўна—38 год, Цярэшчанка Любоў Андрэеўна—15 год, Цярэшчанка Ніна Андрэеўна—13 год, Цярэшчанка Валя Андрэеўна—11 год, Праскоўя Рыгораўна (прозвішча невядома)—60 год, Анна Макараўна (прозвішча невядома)—30 год, Яфрэмаў Сцяпан Васільевіч—70 год, Яфрэмава Анастасія Сцяпанаўна—40 год, Яфрэмава Жэня Васільеўна—6 год, Усцінья Усцінаўна (прозвішча невядома)—40 год, Сцяпан Рыгоравіч (прозвішча невядома)—15 год, Філіп Рыгоравіч (прозвішча невядома)—13 год, Барыс Рыгоравіч (прозвішча невядома)—10 год.

У чым і распісваемся: (подпісы).

АКТ

16 лютага 1943 года, вёска Чарапета, Дзмітраўскага сельсовета, Расонскага раёна.

Мы, ніжэйпадпісаныя — інструктар Віцебскага абкома КП(б)Б Анна К., інструктар Расонскага РК КП(б)Б Лявон В., грамадзяне вёскі Чарапета Пётр З., Праскоўя М. і Клаўдзя М. склалі гэты акт аб тым, што 10 лютага 1943 года нямецка-фашысцкімі катамі па-зладзейску забіты і спалены жыхары гэтай вёскі ў колькасці 62 чалавек (спіс прыкладаецца).

У чым і распісваемся: (5 подпісаў). **Дадатак да акта**

СПІС ПА-ЗВЕРСКУ ЗАКАТАВАНЫХ, ЗАБІТЫХ І СПАЛЕНЫХ НЕМЦАМІ ЖЫХАРОЎ ВЁСКІ ЧАРАПЕТА, ДЗМІТРАЎСКАГА СЕЛЬСОВЕТА

Карнееў Васіль Максімавіч—63 год, Карнеева Дар'я Філіпаўна—61 г., Малецкая Эмілья Францаўна—38 год, Вярыга

Андрэй Станіслававіч—43 год, Вярыга Эмілія—31 года, Вярыга Іван Андрэевіч—10 год, Вярыга Герасім Андрэевіч—8 год, Гаўрылава Марыя—42 год, Гаўрылава Надзя Андрэееўна—20 год, Гаўрылава Раіса Андрэеўна—12 год, Марозаў Архіп Нікалаевіч—62 год, Санін Максім Сяргеевіч—53 год, Сцепаненка Наста Іванаўна—21 года, Сцепаненка Валя Васільеўна—1 года, Казлоўская Міна Аляксандраўна—22 год, Казлоўская Галя Аляксандраўна—2 год, Казлоўская Аляксандра Фёдараўна—60 год, Казлоўскі Леанід Іванавіч—14 год, Шыдлоўская Праскоўя Нес.—39 год, Шыдлоўскі Астафі Аляксеевіч—12 год, Шыдлоўскі Якаў Аляксеевіч—12 год, Шыдлоўская Ларыса Аляксееўна—7 год, Шыдлоўскі Валя Аляксеевіч—4 год, Шыдлоўская Акцябрына Аляксееўна—3 год, Ізыфовіч Марыя Осіпаўна—60 год, Ізыфовіч Браніслава Осіпаўна—22 год, Ізыфовіч Ідаля Осіпаўна—12 год, Ізыфовіч Осіп Осіпавіч—9 год, Ізыфовіч Гена Міхайлаўна—1 года, Казлоўская Тамара Ст.—27 год, Казлоўскі Аляксандр В.—1 года, Вярыга Анна Станіславаўна—40 год, Вярыга Эмілія Станіславаўна—31 года, Вярыга Фёкла—73 год, Карнеева Анна Кандрацьеўна—53 год, Карнеева Анастасія Сідараўна—20 год, Карнеева Соня Сідараўна—16 год, Карнееў Мікалай—79 год, Салаўёва Вера Іванаўна—32 год, Шчадурская Анна—82 год, Сцепаненка Наталля Іванаўна—52 год, Сцепаненка Ягор Сямёнавіч—6 год, Заленская Марыя Осіпаўна—38 год, Заленская Валенціна Пятроўна—16 год, Заленская Ізуфіна Пятроўна—12 год, Ісакоў Ануфрый Якаўлевіч—56 год, Данброўская Мальвіна Осіпаўна—69 год, Малецкая Валенціна—32 год, Малецкая Жэня Раманаўна—11 год, Малецкая Галя Раманаўна—9 год, Ісакава Марыя Карпаўна—11 год, Ісакаў Міхаіл Карпавіч—4 год, Ісакаў Леанід Карпавіч—4 год, Ісакаў Віктар Карпавіч—1 года, Коц Таццяна Пятроўна—28 год, Коц Уладзімір Уладзіміравіч—5 год, Коц Валенціна Ўладзіміраўна—2 год, Казлоўская Ніна Пятроўна—12 год, Хамчаноўская Тэкля—38 год, Хамчаноўская Вера Якаўлеўна—14 год, Хамчаноўская Надзя Якаўлеўна—3 год, Лебедзева Эмілія Осіпаўна—32 год.

У чым і распісваемся: (подпісы).

АКТ

18 лютага 1943 года, вёска Харытонава, Расонскага раёна.

Мы, ніжэйпадпісаныя — інструктар Расонскага РК КП(б)Б Лявон В., прадстаўнік партызанскага атрада імя Фрунзе Сяргей П., партызаны Віктар Ю., Мікола Г., грамадзяне вёскі Харытонава Надзежда В і Г., склалі гэты акт аб тым, што ў

гэтай вёсцы нямецка-фашысцкімі катамі знішчана 45 чалавек мірных совецкіх жыхароў.

У чым і распісваемся:

Інструктар Расонскага РК КП(б)Б Лявон Б.
Прадстаўнік партызанскага атрада імя Фрунзе Сяргей П.
Партызаны Віктар Ю., Мікалай Г.
Грамадзяне вёскі Харытонава Надзежда В. і Г.

АКТ

10 лютага 1943 года, вёска Недалепкі, Расонскага раёна.

Мы, ніжэйпадпісаныя — інструктар Віцебскага абкома КП(б)Б Анна К., інструктар Расонскага РК КП(б)Б Лявон В., прадстаўнік партызанскага атрада—М. і гр-не вёскі Недалепкі, Альбрэхтаўскага сельсовета, Кузьма Р., Іван Д. і Сцяпан Р. склалі гэты акт аб тым, што 11 лютага 1943 года нямецка-фашысцкімі катамі ў гэтай вёсцы па-зверску закатаваны і забіты 54 чалавекі мірных жыхароў.

Подпісы.

АКТ

22 лютага 1943 г., вёска Антонава, Расонскага раёна.

Мы, камісія ў складзе трох чалавек—прадстаўніка Расонскага РК КП(б)Б С., прадстаўніка партызанскага атрада імя Леніна—Д. і гр-на С. прыбылі ў вёску Антонава і ўстанавілі, што нямецка-фашысцкай арміяй у гэтай вёсцы расстраляна і спалена 40 чалавек, з іх жанчын—26.

Аб чым і склалі гэты акт. Следуюць подпісы.

АКТ

22 лютага 1943 года, вёска Баконіха, Расонскага раёна.

Мы, камісія ў складзе інструктара Расонскага РК КП(б)Б— С., прадстаўніка партызанскага атрада—Д. і калгасніка—М. гэтага дня наведалі вёску Баконіха і ўстанавілі, што нямецка-фашысцкі карны атрад у гэтай вёсцы расстраляў і спаліў жывымі 112 чалавек—мужчын, старых, жанчын і дзяцей.

Аб чым і склалі гэты акт. Следуюць подпісы.

АКТ

19 лютага 1943 года, вёска Канашонкі, Расонскага раёна.

Мы, ніжэйпадпісаныя—інструктар Расонскага РК КП(б)Б Лявон В., камісар атрада імя Фрунзе Сяргей П., нач. штаба таго-ж атрада Аляксей Л., партызан Віктар Ю., грамадзяне вёскі Канашонкі Філіп К. і Іван К. склалі гэты акт аб наступным: у вёсцы Канашонкі нямецка-фашысцкія каты 3 лютага 1943 года закатавалі і забілі 38 чалавек мірных жыхароў.

У чым і распісваемся:

Інструктар Расонскага РК КП(б)Б—Лявон В.
Камісар атрада імя Фрунзе—Сяргей П.
Нач. штаба атрада імя Фрунзе—Аляксей Л.
Партызан Віктар Ю.
Гр-не вёс. Канашонкі — Філіп К., Іван К.

Гарыць падпаленая немцамі беларуская вёска.
Партызаны дапамагаюць насельніцтву тушыць пажар.

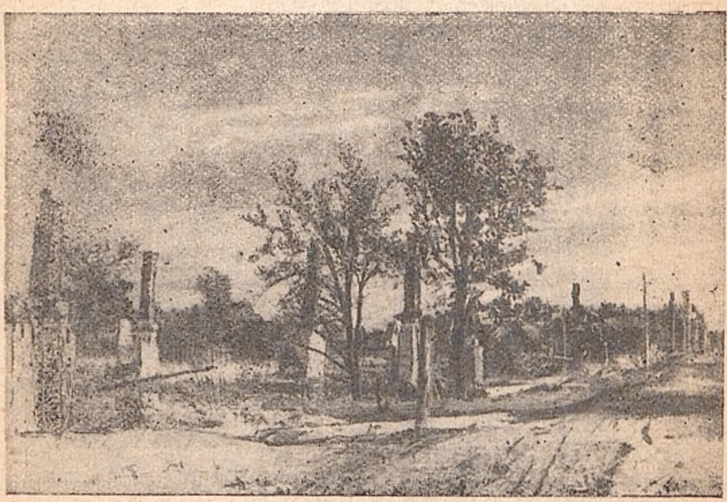

Тут пабывалі гітлераўцы. Толькі коміны засталіся ад хат
(Заходняя Беларусь).

АКТ

20 лютага 1943 года, вёска Жуленкі, Расонскага раёна.

Мы, ніжэйпадпісаныя—інструктар Расонскага РК КП(б)Б Лявон В., камісар атрада імя Фрунзе Сяргей А., нач. штаба таго-ж атрада Аляксей Л., партызан Віктар Ю., гр-не вёскі Жуленкі Іван П. і Філіп К. склалі гэты акт аб наступным:

Нямецка-фашысцкія каты ў вёсцы Жуленкі 3 лютага 1943 года забілі 25 чалавек мірных жыхароў—старых, жанчын і дзяцей.

У чым і распісваемся:

Інструктар Расонскага РК КП(б)Б—Лявон В.
Камісар атрада імя Фрунзе—Сяргей П.
Нач. штаба атрада імя Фрунзе—Аляксей Л.
Партызан — Віктар Ю.
Гр-не вёскі Жуленкі — Іван П., Філіп К.

IV

ЖУДАСНАЯ РАСПРАВА ГІТЛЕРАЎЦАЎ НАД КАЛГАСНІКАМІ ПЫШНЯНСКАГА СЕЛЬСОВЕТА

(Лепельскі раён, Віцебскай вобласці)

АКТ

19 студзеня 1943 года.

Мы, ніжэйпадпісаныя—камісія ў складзе прадстаўнікоў: ад партызанскай брыгады тав. Д.—камандзіра партызанскага атрада тав. М., камандзіра партызанскага атрада тав. К., прадстаўніка Лепельскага РК КП(б)Б Івана Б., ад комсамольскай арганізацыі — Захара С., ад грамадзян вёскі Слабодка, Пышнянскага сельсовета, Лепельскага раёна—Рыгора С., Паўла І., Пятра С., Сцяпана Х., ад вёсак Крыўцы і Пунішча, Пышнянскага сельсовета—старшыня калгаса Сяргей К. і гр-н Якаў К., склалі гэты акт аб наступным:

Гэтага дня мы аб'ехалі вёскі Слабодка, Пунішча і Крыўцы для расследвання злачынстваў, якія зроблены фашыстамі Лепельскага гарнізона. У выніку намі ўстаноўлена, што азвярэлыя фашысцкія бандыты 19 студзеня а 9 гадзіне раніцы акружылі гэтыя вёскі і ўчынілі зверскую расправу над мірнымі жыхарамі.

У вёсцы Слабодка гітлераўцы закатавалі, знявечылі, а пасля расстралялі і спалілі 97 чалавек. З іх мужчын—37, жанчын — 60, дзяцей ва ўзросце 1 года—5, ва ўзросце 2 год—4, трох год—3, чатырох год—1. Па шасцігадовым параненым уцякаючым Саламаху Фёдару Філіпавічу немцы адкрылі ружэйна-кулямётны агонь, але ён усё-ж уцёк.

Адначасова спалена двароў—26, надворных будынкаў—104, гумнаў для сена—32, кароў—25, свіней—26, авечак—22, курэй—260, трусоў—70, коней—12, збожжа—27 тон, сена—7.800 пудоў, саломы—2.600 пудоў і ўся адзежа і маёмасць хатняга ўжытку калгаснікаў.

У вёсцы Крыўцы знішчаны ўсе жылыя і халодныя будынкі, а іменна: хат—23, халодных будынкаў—69, коней—2, кароў—1, свіней—3, авечак—10, сена—6.900 пудоў, саломы—2.100 тон, збожжа—23 тоны, бульбы—115 тон, курэй—138.

Па-зверску закатавана, знявечана, расстраляна і спалена мірных жыхароў гэтай вёскі—6 жанчын. Астатнім 93 чалавекам удалося ўцячы да партызанскіх атрадаў.

У вёсцы Пунішча крывавым фашыстам удалося закатаваць, забіць і спаліць 16 чалавек мірных жыхароў, з іх жанчын—7, мужчын—9 і адно 9-месячнае дзіця. Фашысцкія звяры пасеклі на кавалкі 60-гадовую старую Крывец Арыну. Фашысты спалілі ўсю вёску з усімі будынкамі: хат—25, халодных будынкаў усіх відаў—66, коней—3, кароў—8, авечак—18, свіней—12, курэй—25, збожжа—25 тон, бульбы—150 тон, кармоў для жывёлы—7.500 пудоў.

Усяго фашысцкія каты за гэты дзень на тэрыторыі Пышнянскага сельсовета знішчылі 3 населеныя пункты, у якіх было 74 двары і 119 душ насельніцтва.

Аб чым і складзены гэты акт.

(7 подпісаў).

...Напіліся крыві чалавечай,
І зямлю напаілі слязой,
Гэта тыгры ў шкуры авечай
Па краіне гуляюць з касой.
Дзе іх сэрца,—фашысцкія гады,
Дзе душа іх,—паганая кроў,
Каб дзіця вырываць з рук матулі
І паліць на вачох у бацькоў...

(З рудзенскай раённай газеты «У бой за Радзіму»).

Спалены бандыцкай зграяй
Нашы сёлы, гарады,
Пад фашысцкім гнётам стогне
Беларуская зямля.

(З партызанскай газеты Н-скага раёна, Магілеўскай області).

V

КРЫВАВАЕ СВАВОЛЬСТВА АКУПАЦЫЙНЫХ УЛАД У БЕЛАРУСІ

УВАГА! НЕБЯСПЕКА ДЛЯ ЖЫЦЦЯ!

Усё чыгуначнае палатно і прастора, якая да яго прылягае на адлегласці ў 100 м., абвяшчаецца ахоўнай мясцовасцю.

Хадзіць па гэтай прасторы забараняецца мясцовым жыхарам і ўсім германскім ваенным за выключэннем размеркаваных вайсковых караулаў.

У кожную асобу, якая пяройдзе стометровую граніцу, будуць страляць бязлітасна і без папярэджання.

Камандуючы абласцю».

«УСІМ БУРГОМІСТРАМ

У сувязі з узмацненнем дзейнасці партызан праводзяцца наступныя мерапрыемствы:

За напад на вайсковых чыноў, узрывы чыгуначных збудаванняў, заводаў і чыгункі безадкладна будуць высылацца ўзброеныя атрады, якія ў бліжэйшай вёсцы арыштоўваюць 2-х чалавек, накіроўваюць іх у камендатуру, дзе яны ўтрымліваюцца пад стражай, а ў выпадку патрэбы расстрэльваюцца на месцы.

Калі ў часе нападу будуць паранены або забіты ваеннаслужачыя, будуць праведзены масавыя расстрэлы.

Расстрэльвацца будуць у першую чаргу асобы, якія маюць сувязь з бандытамі або ім сімпатызуючыя.

Бліжэйшыя двары да месца падзей будуць спальвацца, калі жыхары гэтых двароў прымалі ўдзел так або інакш у нападах.

У далейшым, як меры пакарання ў барацьбе з бандытамі, будуць спальвацца цэлыя вёскі.

Бургомістры павінны своечасова заклікаць насельніцтва энергічна садзейнічаць вылаўленню бандытаў так, каб абмежаваць па магчымасці правядзенне вышэйпамянёных мер пакарання.

Выдача бандытаў будзе ўзнагароджвацца грашыма і махоркай.

Начальнік р-на Кояло

(З загадаў і распараджэнняў нямецкага камандавання)
27 чэрвеня 1942 года».

У мястэчку Мір, Баранавіцкай обласці. Трупы па-зверску забітых савецкіх грамадзян валяюцца на вуліцах.

Не адну вёску, не адно сяло нямецкія акупанты пературылі ў пажарышчы.
На здымку: адна з вёсак Магілеўскай обласці, спаленая немцамі.

«АБ'ЯВА НАСЕЛЬНІЦТВУ

Германскае камандаванне не намерана ў далейшым цярпець злачынныя дзеянні, якія робяцца часам з вашага ведама, а часам нават з вашай падтрымкай.

Таму з 16 верасня г. г. уваходзяць у сілу наступныя ўзмоцненыя пастановы:

1) Хто схавае ў сябе чырвонаармейца або партызана, або забяспечыць яго харчамі, або чым-небудзь яму дапаможа (паведаміўшы яму, напрыклад, якія-небудзь звесткі), той караецца смерцю праз павешанне. Гэта пастанова мае сілу таксама і для жанчын.

2) У выпадку, калі будзе зроблен напад, узрыў або іншае псаванне якіх-небудзь збудаванняў германскіх войск, як палатно чыгункі, правадоў і т. д., то віноўныя, пачынаючы з 16.9.1941, будуць у навучанне іншым павешаны на месцы злачынства. У выпадку-ж, калі віноўных не ўдасца безадкладна выявіць, то з насельніцтва будуць узяты заложнікі. Заложнікаў гэтых павесяць, калі на працягу 24 гадзін не ўдасца захапіць віноўных, якія западозраны ў злачынстве або хаўруснікаў віноўных.

Калі злачыннае дзеянне паўтарыцца на тым-жа месцы або паблізу яго, то будзе ўзяты—і пры вышэйпрыведзенай умове і павешаны—падвойны лік заложнікаў.

Галоўнакамандуючы арміяй на фронце
12.9.41 г.»

«СТАРШАМУ АБШЧЫНЫ

Згодна распараджэння Ортскаменданта на Вашу абшчыну ўскладаецца абавязак наглядаць за мастамі і дарогай, якая праходзіць у межах Вашай абшчыны. Вы павінны своечасова далажыць бліжэйшай камендатуры або воінскай часці аб тым, у якім месцы выяўлена міна, закладзеная партызанамі.

Калі адбудзецца ўзрыў міны або іншай выбуховай матэрыі, будзе расстраляна, у залежнасці ад сур'ёзнасці выпадка, пэўная колькасць, але не менш 3-х, мясцовых жыхароў.

Начальнік раёна».

«ПАПЯРЭДЖАННЕ НАСЕЛЬНІЦТВУ

Па распараджэнню жандармерыі Раённая Управа ў другі раз забараняе жыхарам Плешчаніцы і Плешчаніцкага раёна з 9 гадзін вечара да 5 гадзін раніцы ўсякае хаджэнне, пасьбу жывёлы (начлегі), праезды і г. д.

Заўважаныя асобы ў парушэнні таго будуць без папярэджання расстраляны.

Раённая Управа».

★

ЗМЕСТ

Стар.

Нічога не забудзем, нічога не даруем 3

I

Масавае знішчэнне мірнага совецкага насельніцтва (вытрымкі з нотаў Народнага Камісара Замежных Спраў тав. В. М. Молатава ад 25 лістапада 1941 г., 6 студзеня 1942 г. і 27 красавіка 1942 г.) 6

Ліст мужу 7

Ліст у рэдакцыю ад совецкай грамадзянкі, якая вырвалася з варожага тылу 8

Ліст партызана 11

Акты . . . . 12—16

З данясення камандзіра Н-скага партызанскага атрада . . 17

II

Злачынствы фашыстаў у Мехаўскім раёне (акты) 18

III

Зверствы немцаў у Расонскім раёне (акты) 24

IV

Жудасная расправа гітлераўцаў над калгаснікамі Пышнянскага сельсовета (акт) 31

V

Крывавае свавольства акупацыйных улад у Беларусі (вытрымкі з загадаў нямецкага камандавання) 33

Рэдактар І. ГУРСКІ

Б-2614 Падпісана да друку 30/VII 1943 г. Друк. аркуш. 2¼.
Тираж 20000. Зак. 1632.

Типография «Известий», Пушкинская площадь, 5.